

Lenka Vaňková

České překladové koreláty anglických tázacích dovětků se stejnou polaritou
Czech translation equivalents of English question tags of the same polarity

Bakalářská práce

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav anglického jazyka a didaktiky

Oponentský posudek

Bakalářská práce Lenky Vaňkové zkoumá relativně málo frekventovaný typ anglických tázacích dovětků – dovětky s polaritou stejnou jako věta řídící – a způsoby, jimiž se překládají do češtiny, kde syntakticky analogický protějšek chybí. Sledovaný typ dovětků se navíc vyskytuje typicky jen v neformálním běžně mluveném jazyce. Je zřejmé, že prvním problémem, s nímž se autorka musela vypořádat, byla excerptce dostatečného počtu dokladů. K získání 102 vět s tázacími dovětky bylo zapotřebí sedmnácti anglických knih a jejich překladů do češtiny. O paralelní překladový korpus angličtiny a češtiny se přitom autorka mohla opřít jen minimálně (přesto by bylo dobře citovat tento korpus přesněji v „Sources“), a tak vyhledávala tázací dovětky v Britském národním korpusu a dohledala k nim české překladové ekvivalenty v knihách, které jsou do češtiny přeloženy.

Doklady anglických vět s tázacími dovětky stejné polarity jsou v práci klasifikovány podle toho, zda se dovětek připojuje k větě oznamovací, rozkazovací, zvolací nebo k neúplným (eliptickým) větám. U každé skupiny popisuje autorka funkce tázacích dovětků a způsoby, jimiž byly přeloženy do češtiny.

Největší skupinu tvoří tázací dovětky připojené k oznamovací větě. Zde autorka rozlišuje funkci potvrzení platnosti větného obsahu blízkou zvolacím větám, funkci ironického, sarkastického nebo rozhořčeného komentáře a funkci přání nebo žádosti. Tyto funkce se projevují také při volbě českých protějšků – tázací věty (nejčastější prostředek), částic, *tak / takže* ve větě hlavní nebo *můžu? / co říkáš(řikáte)?* Zajímavým zjištěním je, že oznamovací věty s tázacími dovětky stejné polarity mohou mít funkci zdvořilých žádostí (př. 65 a 66, str. 42), což se projevuje v nestandardní volbě tázacího dovětku v angličtině (*will you* typické pro rozkazovací věty) a otázky obsahující *prosím* nebo *můžete* jako českého ekvivalentu. Další skupinu tvoří oznamovací věty s tázacím dovětkem *shall I*, který ukazuje na funkci návrhu nebo žádosti o dovození.

K rozkazovacím větám se připojují jen dva typy tázacích dovětků – *will you* a *shall we* – v závislosti na osobě imperativu. Zajímavější jsou zde české ekvivalenty, které ukazují, že čeština volí jako protějšky anglických rozkazovacích vět s funkcí zdvořilé žádosti, výzvy nebo prosby častěji věty tázací než rozkazovací nebo zmírňuje rozkaz pomocí *prosím*.

Malé množství dovětků připojených k tázací větě – jen dva ve zkoumaném materiálu – neumožňuje detailnější popis; autorka upozorňuje spíše na problémy s popisem těchto konstrukcí.

Poslední skupinou jsou tázací dovětky připojené k neúplným, eliptickým větám, kde mají tázací dovětky funkce a překladové ekvivalenty stejné jako dovětky připojené k větám oznamovacím. Tuto skupinu lze tedy pokládat za podtyp vět oznamovacích s tázacími dovětky.

Připomínky a dotazy

V kapitole o tázacích dovětkách připojených k oznamovací větě zmiňuje autorka také české protějšky s iniciálním *takže / tak*. (př. 56, 57 na str. 37). Myslím ale, že stejně jako v případě odpovídajícího anglického *so* (př. 56) není jejich hlavní funkcí zdůraznění ironického účinku. Ukazují spíš na jednu z vlastností těchto tázacích dovětků – tázací dovětky

se stejnou polaritou jako věta řídící se často používají tam, kde mluvčí vyvozuje něco z předchozí repliky nebo ji opakuje a zaujímá k ní stanovisko (často nesouhlasné nebo ironické). Takovou návaznost na předchozí repliku nacházíme v př. 56, v př. 57 a 58 je řídící věta, k níž se dovětek připojuje, jen ozvěnou části předchozí repliky a funkcí věty s tázacím dovětkem je pak zaujetí ironického postoje k této replice. *Takže / tak* je druhým nejčastějším ekvivalentem tázacích dovětek, objevuje se i kombinaci s koncovým *že?* (př. 61, str. 40 – byl tento příklad ve shrnutí na str. 45 zařazen k *takže* nebo k *že?*); podobně je tomu u příkladu 62 (str. 40), kde návaznost na předchozí repliku ukazuje české *podle tebe*, které se kombinuje s dovětkem *co?*, nebo v kombinaci *snad* a dovětku *ne?* v př. 64 (str. 41).

Na str. 41 v komentáři k př. 64 není zcela jasné, proč je *snad* chápáno jako intenzifikátor (*ty* v tomto odstavci není ukazovací ale osobní zájmeno).

K příkladům 67 – 70 (str. 43-44): není možné chápat *I'll* ve větě řídící jako *I shall* a tvoření dovětku pak jako pravidelné?

K eliptickým větám řídícím: není jasné, proč se podobné typy eliptických vět objevují v kapitole o tázacích dovětkách připojených k větě oznamovací (str. 37-39) a v kapitole o dovětkách u eliptických vět hlavních (str.58-61): př. 57 je obdobou př. 93 (elipsa podmětu a pomocného slovesa *have*, dovětek *have you*), př. 58 je podobný jako př. 94 (řídící věta ozvěnově opakuje část předchozí repliky, elipsa predikátu kromě pomocného slovesa), př. 59 jako př. 92, př. 60 jako př. 91 (elipsa podmětu a pomocného slovesa *be* nebo *have*).

Zajímavým dokladem v kapitole 9.5. je příklad 95 na str. 61: jaký je vztah tázacího dovětku k vypuštěné části věty řídící, je dovětek tvořen pravidelně?

Závěr

Bakalářská práce Lenky Vaňkové přináší cenný materiál a zajímavé poznatky o funkcích tázacích dovětek stejné polaroty jako věta řídící a o způsobech, jimiž tyto funkce vyjadřuje při absenci obdobných syntaktických prostředků čeština. Práce splňuje požadavky kladené na bakalářské práce. Doporučuji ji k obhajobě a předběžně navrhuji známku velmi dobrou až výbornou.

V Praze, 4. září 2009

PhDr. Markéta Malá, Ph.D.